

ЦЫДЫП ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

ТОХЁОЛГОН

Туужанууд
Хөөрөөн

Хэвлэл-Үүдэ • 2007

ЦЫДЫП ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

ТОХЁОЛГОН

Туужанууд
Хөөрөөн

Улаан-Үдэ • 2007



«УНЯАРТАН БАЙНА НЮТАГТАМНИ...»

Иимэ гаршаг зохёогоод, ажсабайдал тухайгаа дурсалга бэшэжэрхихэ ханаатай хууһанаад, эхилжэ яашье ядабаб. Тиихэдэнь гансал гаршаг бэшэһэн саарһаяа хажуу тээшэнь табяадхибаб. Магад нэгэ хэды болоод бэшэгдэшэхэ аалам гэжэ бодоо ха юмбиди.

Тээд хүүлдэнь ойлгобоб: наһанай эсэс ерээдүй, наһанай үдэшэ болошоодүй, хүүлшын хонхо жэнгирхэ үшөө үды. Тиимэһээ зондо хэлэхэ гэхэн юумэээ баранишэнь түүрээн хангюурдаад, хүүлшынгээ амисхаал хүрэтэрөө бэшэхэ гэхэн табисууртай зон ха юмбиди даа гэжэ бодоо бэлэйб.

«Гаргагдахагүй юумые бэшээд яахамниб?» гэлдэхыень дуулаад, иимэ зохёолиһон нүхэдөө гайхан харадагби. Бэлиг талаан хадаа дэмы үгтэдэггүй ха юм. Тэрэниие хии хооһоор үрижэ ябаһан хүн ехэхэн нүгэл хэнэ даа. Хэрбээ бэрхэшээлнүүдые дабажса, зоной атаа мээеэ, хүсэжэ ядаад хусалгые, муу ханаае, атаархалые ахижса, зохёохы ажсалаа ямаршые сагта дүүрэн хүсэн соогоо хэжэ ябаад лэ, хүүлшынгөө амисхаалые угтаа наамнай, хойто түрэлдөө бэлиг талаангаар бүри түгэс үшөө олон хүбүүд арад зоноймной дунда түрээжэ болохо бишуу.

Хүндөөр үбшэлжэ, шархияа хатааха хирэдээ хүрөөд, урдань мүнхэ мэтээр ханагдаһан наһамни иигээд лэ бэлэхэнээр, ахирханаар халашаха юм байна гээд ойлгохо хаһа ерэнэ. Ерэнэнишыншые болоо. Таби гаран наһатай болоо юм бэээб. Хэхэ юумэн үшөө ехэ...

Автор

УДК 89
ББК 84 (2 Рос = Буря) - 4
Ц 975

*«Алтан прозо» гэжэ грантые шүүхэнэй ашаар энэ ном хэблэгдэбэ.
Иимэ найн арга боломжо олгоһонойнь түлөө
Соёлой министрствэдэ автор үнэн зүрхэнһөө найниие хүргэнэ*

Цырендоржиев, Ц.Б.

Ц 975

Тохёолгон: Издательство «СОЁЛ-КУЛЬТУРА» – Улан-Удэ,
2007. – 224 х.: ил.

Уран зохёолшо Цыдып Цырендоржиевай «Тохёолгон» гэжэ ном соо «Тохёолгон», «Түмэр харгын хажууда» гэжэ туужанууд, «Түрэл шотагай амисхаал» гэжэ хөөрөөн оруулагданхай. Тэдээн соогоо автор элдэб зоной хуби заяануудые, элдэб оршон байдалда, элдэб сагта зураглана.

«Тохёолгон» гэжэ туужань республиканска литературна Исай Калашниковай нэрэмжэтэ шанда хүртэнхэй.

ББК 84 (2 Рос = Буря) - 4

ТОХЁОЛГОН

Туужа

НЭГЭДЭХИ ДОМОГ

ЮУНШЬЕ ЭХИТЭЙ, УГ УНГИТАЙ БАЙДАГ

Хүбшэ тайгаар бүрхөөгдэһэн хөөр хадын хоорондөхи налюуртан уулзаһан хүнды нилээн уйтан.

Модогүй аад, эндэ тэндээ үдхэн шэрэнгээр бүрхөөгдэһэн, тэргэтэй хоёр мориной арай шамай һэлгэсэлдэн гарамаар хүнды ногоорон унжнына. Шара, ногоон, улаан үнгоөр хубагтаһан ой сооһоо һаршаганаан, шэбэнээн, модоной оройгоор аляа һэбшээнэй аалиханаар наадан ошохонь дуулдана. Тойроод аалин, номгон, амгалан...

Энэ байдал гэнтэ убайгүй эридээр таһалдуулагдаба. Тэшэ ядаһан, юушьеб дуудаһан, хэндэшьеб занаһан, өөрынгөө задарюун хүсэ заабол мэдүүлхэ хүсэлөөр далижаһан, урјалһан, дуудаһан бүрхирөөн хүнды худалые уруудан эдэлжэ, нюргаар хүйтэ даалгама байба. Удангүй үдхэншье наа, набтархан шэрэнги шууяса даран, олон халаатай, ута, гоё эбэртэй задарюун томо буга хүнды соо бии болоод, удаан эдэлһэн суу-рягааа хүсэхэ гэһэндэл дахинаа бүрхирөөд, газарай хүрьһэ урда туруу-нуудаараа шөройн сасарса урбуулан сабшаад, аймшагтай эбэрнүүдээ үшөө харагдаагүй дайсанайнгаа урдаһаа тодхон хүлээбэ. Тээд анхарал хандуулжа, зэрлиг өхөөр шуһанайнь бусалмаар харюу балай соностобогүй.

Өөрөөнь залуу хэдэн бугануудые дуудаанай эхилһээр диилэжэ шадаһан энэ бугын духань хуу шуһан. Хүсээ туршаһан дайсадайнь нэгэн хурса эбэрээрэ гайтайханаар дайража шаддаа ха. Харюугай сонос-